

Osmanlı Döneminde 1840-1923 Yılları Arasında Modern Anlamda Otel İşletmelerinin Gelişimi Üzerine Nitel Bir Araştırma

Proje Yürütücü: Doç. Dr. Ebru TARCAN İÇİGEN ORCID:0000-0001-8765-7686

Proje Araştırmacısı: Arş. Gör. Gökhan Yılmaz ORCID: 0000-0002-8254-8955

Destekleyen Kurumlar: Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi

Başlama ve Bitiş: 22.02.2017 /01.02.2019

PROJENİN AMACI

Turistik ürünü oluşturan önemli unsurlardan birinin de konaklama işletmeleri olduğu bilinmektedir. Konaklama işletmelerinin temel amacı insanların konaklama, yeme-içme ve eğlence gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamaktır. Bu çalışmada Osmanlı Dönemi'nde 1840-1923 yılları arasında modern anlamda faaliyet göstermeye başlayan otel işletmelerinin tarihsel gelişiminin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Tarihsel kaynaklara bakıldığında Osmanlı Dönemi'nde modern anlamda faaliyet göstermeye başlayan ilk otelin 1840 yılında açıldığı görülmektedir. Bu bilgiler ışığında çalışmada ele alınan tarihsel süreç 1840 yılı itibariyle başlatılmaktadır. Yazında yer alan çalışmalarda sadece İstanbul'da açılan otellerin ele alındığı ve ele alınan oteller ile ilgili de kısıtlı bir bilginin (sadece isimlerinin ve açılış tarihlerinin) verildiği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla belirtilen tarihler arasında İstanbul dışında açılan oteller ile ilgili de yok denecek kadar az bilginin olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda araştırmada hem Anadolu coğrafyasında açılan otellerin envanterinin çıkarılması hem de işletmecilik, konum, mimari özellikler, otelin bölümleri, sunduğu hizmetler, mülkiyet durumu, belgelendirilme şekli, çalışma süresi, büyüklük ve personel kriterleri bakımından incelenmesi planlanmaktadır.

PROJENİN AYRINTILARI

Anadolu coğrafyasında konaklama ve otel işletmelerinin tarihi Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde yolların kavşak noktalarına ku-

ruhan hanlar ve kervansaraylara dayanmaktadır. Anadolu Selçuklular döneminde 13. yüzyılın ilk yarısında Anadolu'nun kervan yolları üzerinde her 30 km uzaklıkta çok sayıda kervansaray inşa edildiği bilinmektedir. Bu bağlamda kervansaraylar, seyahat edenlerin ve tüccarların konaklama ve barınma ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Osmanlı Döneminde ise zaman içerisinde kervansarayların yerini hanlar almaya başlamıştır. Hanlar da kervansarayların bulunmadığı yol boyu yerleşim birimlerinde kurulan konaklama tesisleri olma özelliği taşımaktadır. Hanlar ile kervansarayları birbirinden ayıran başlıca özellikler bulunmaktadır. Hanlar, özel kişilere ait ticari konaklama işletmeleri iken kervansaraylar ise vakıflarca işletilen hayır kuruluşları olup konaklama yerlerinin kapalı olmadığı tesisler olma özelliği göstermektedir. Tarihsel süreç içerisinde ise kervansarayların yerini hanlara, hanların da yerini modern anlamda konaklama işletmelerine bıraktığı görülmektedir.

Osmanlı Dönemi'nin Batı ülkeleri ile yaklaşması ve buna bağlı olarak ilişkilerini geliştirilmesi, Avrupa'dan siyasi ve ticari nedenlerle Osmanlı topraklarına gelenlerin sayısının artmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan Avrupa ve Amerika'da 18. yüzyılda otelcilik endüstrisinin gelişmeye başlaması, demiryolu ve denizyolu ile seyahat koşullarının daha iyi hale gelmesi, Avrupa'da doğu kültürüne olan ilginin artması gibi nedenler İstanbul'da turizm faaliyetlerinin gelişmesini de beraberinde getirmektedir. Gelişen turizm faaliyetleri ve turistlerin istekleri doğrultusunda İstanbul'da Avrupa standartlarında oteller açılmaya başlamaktadır. 19. yüzyılın

ikinci yarısında özellikle yabancı turistleri ağırlamak amacıyla azınlıkların yoğunlukla yaşadığı Beyoğlu ve çevresinde oteller açılmaktadır. Böylece Osmanlı Dönemi'nde otel kültürü 1840 yılında Beyoğlu Galata bölgesinde açılan Hotel des Quatre Nations ile ortaya çıkmıştır. 1841 yılında Pera'da açılan Hotel d'Angleterre resepsiyon, restoran, lobi ve lüks odalar gibi özellikleri ile Avrupa'daki örneklerine benzeyen ilk konaklama tesisi olmuştur.

PROJENİN SOSYAL YARARI

Bu çalışmada turistik ürününün önemli unsurlarından birisi olan modern anlamda otel işletmelerinin ülkemizde nasıl bir değişim ve gelişim gösterdikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın modern anlamda otel işletmelerinin gelişimlerinin anlaşılması ve gelecek çalışmalara temel oluşturması açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

PROJEDEN ELDE EDİLEN SONUÇLAR

Projeden elde edilen sonuçlar rapor haline getirilmiştir. Bu sonuçlara göre Osmanlı Dönemi'nde 1840-1923 yılları arasında Anadolu coğrafyasında başta İstanbul olmak üzere İzmir, Bursa ve Ankara'da otel işletmelerinin açıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İstanbul ilinde yer alan otel işletmeleri ile ilgili detaylı bilgi elde edilirken İzmir, Bursa ve Ankara'da faaliyet gösteren otellere ilişkin kısıtlı bilgiye ulaşılmıştır. İstanbul'da açılan oteller arasında şunlar yer almaktadır: Hotel des Quatre Nations (1840), Hotel d'Angleterre (1841), Grand Hotel d'Orient (1849), Hotel de Byzance / Byzance (1849), Hotel de Pera (1849), Hotel de France (1851), Ambassadeurs Hotel (1855), Hotel de France et de Paix / Hotel de France et de Paix (1857), Grand Hotel Continental / Grand Hotel Français et Continental (1857), Hotel Restaurant des Colonies (1857), Hotel Restaurant du Palais des Fleurs (1860), Hotel d'Europe (1860), Hotel de Grece / Hotel de la Grâce (1860), Hotel de Londre (1860), Grand Hotel et Restaurant de Luxembourg / Hotel de Luxembourg / Grand Hotel de Luxembourg (1862), Hotel de Paris / Hotel et Restaurant de Paris / Hotel de la Paix (1862), Hotel de Vienne (1864), Hotel Kittrey (1867), Hotel du Nord / Hotel des Etrangers (1871), Hotel

de Constantinople (1875), Grand Hotel National (1875), Hotel Restaurant Anatolie (1875), Hotel de la Grand Bretagne (1875), Hotel et Jardin du Teke (1876), Hotel de la Corne d'Or (1880), Hotel Pesth (1880), Hotel Imperial (1880), Grand Hotel de Londres (1891), Grand Hotel et Brasserie Metropole (1891), Hotel Bristol (1896), Pera Palas Oteli (1895), Tokatlıyan Oteli (1897), Hotel Saint Petersburg (1898). 19. yüzyılın ikinci yarısında sahil ve adalar bölgelerinde de Bosphorus Summer Palace, Giacomo Otel, Calypso Otel, Hotel des Etrangers hizmet vermiştir. Ayrıca 1900'lü yılların başlarında Pera bölgesinde Athenes/Athena Palace Hotel, Hotel Royal et Berliner Hoff, Grand Hotel Francais et Continental, Constantinople Palace Hotel, Hotel Germania, Grand Hotel Kroecker faaliyet göstermeye başlamıştır.

İzmir'de 19. Yüzyılın ikinci yarısında açılan oteller arasında şunlar yer almaktadır: Commune Oteli (Hotel la Commune), Edremit Oteli (Hotel d'Edremit), Egypte Oteli (Hotel d'Egypte), Elphiniki Oteli (Hotel Elphiniki), Epire Oteli (Hotel l'Epire), Grand Huck Oteli (Grand Hotel Huck, Hotel des Deux Auguste, Hotel M. Mille), Kraemer Palace Oteli (Grand Hotel Kraemer Palace), Ioannina Oteli (Hotel Ioannina), Londres Oteli (Hotel de Londres), Macedoine Oteli (Hotel de Macedonie), Roumelie Oteli (Hotel Roumelie), Alexandrie Oteli (Four Hotel d'Alexandrie), Ile Metelin Oteli (Hotel Ile Metelin), Lespos et Kidonie Oteli (Hotel Lespos et Kidonie), Concorde Oteli (Hotel la Concorde). Bursa'da 19. yüzyılda açılan oteller arasında şunlar yer almaktadır: Hotel Olympos (Hotel d'Olympe, Hotel du Olympe, Hotel Mont Olympos, Hotel du Mont Olympe, Keşişdağı Oteli), Hotel Bellevue, Hotel d'Europe, Hotel Splendid, Hotel Continental, Hotel d'Anatolie, Hotel Jozef (Hotel Nuriye), Şark Oteli, Çekirge Palas Oteli, Gönlüferah Oteli, Hotel Dudanube (Tuna Oteli). Ankara'da 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında açılan oteller arasında ise Taşhan Oteli ve Cihan Otel yer almaktadır.

Çalışma kapsamında otel işletmeleri faaliyete başlama yılı, konum, verdiği hizmet, mülkiyet durumu, faaliyet süresi, ulaşılan son kaynak yılı, büyüklük ve personel niteliği açısından da ele alınmıştır.